داهێنان دەربارەی
کەماڵ و تەمامیا
شەریعەتی ومەترسیا
بیدعە دروستکرنێ

وەرگێران

عبد الجبار زاخویی

پێش نڤێژ و گوتار خوین

Design by Lawrenc emo 0750 217 058 9

داهێنان دەربارەی کەمال و تەمامییا شەریعەتی و مەترسییا بیدعە دروستکرنێ

وەرگێران
عبدالجبار زاخوی

چاپا ئێکێ
١٤٤٠ ک _ ٢٠١٩ ز

ناڤێ نامێلکێ : داهێنان دەربارەی کەمال وتەمامییا شەریعەتی و مەترسییا بیدعە دروستکرنێ

وەرگێران : عبدالجبار زاخوی

کومپیوتەر : کوڤان زاخوی

دانانا لسەر کاغەزێ : نێچیر دوسکی

دیزاین : لورنس عمو

سالا چاپکرنێ : ١٤٤٠ ک_٢٠١٩ ز

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

پێشەکی

بسم الله الرحـمن الرحـيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً عبده ورسوله.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [سورة ال عمران ١٠٢]

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [سورةالنساء ١]

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ﴿٧٠﴾ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا﴾ [سـورة الاحزاب١٧٠_١٧١]

أما بعد : فـان أصدق الحديث كتاب الله ، واحسن الهدي هدي محمد صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم ، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار[١] .

١- (خطبة الحاجة) للشيخ الألباني (رحمه الله)

خواندەڤانێ بها گران تۆ ب زانه خودێ تەعالا دينێ مه بۆ مه يێ کامل کرى، وقەنجييا خۆ ژى ل سەر مه يێ تەمام کرى، و يێ رازى بووى کۆ ئيسلام بۆ مه ببيته دين ، خودێ تەعالا دبێژيت :

﴿ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗا ﴾ (١) .

خودێ تەعالا دين يێ کامل کرى ڤێجا نه چێدبيت تۆ چ تشتى لێ زێده بکەى و نه چێدبيت تۆ چ تشتى ژێ کێم بکەى، و ئەوا ل سەر دەمێ پێغەمبەرى - صلى الله عليه وسلم - نەدين بيت ؛ئەو ئەڤروکه ژى چ نابيت ببيته دين، و روژەک ژ روژان ژى نا چێبيت ئەو ببيت دين.

و پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - يێ هاتى ب هەردوو وەحيان ؛ ب قورئانێ و سوننەتێ، هەر کەسەکێ دەست ب هەردووکان بگريت ژ رێيا راست دەرناکەڤيت هەتا د گەهيته پێغەمبەرى -

---

١- سورة المائدة اية ٣ .

صلى الله عليه وسلم - ل قییامەتێ ل سەر حەوضا وي ..هەر وەکۆ هاتی د حەدیسا صحیح دا .
و سوننەتا پێغەمبەری - صلى الله عليه وسلم - حاکمە ل سەر سەرێ هەر کەسەکێ، و باوەری دروست نابیت ئیللا ب حاکم دەیناتنا پێغەمبەری و ڕازیبوونا ب حوکمێ وی و دێ ب خۆ ڕادەستکرنا ب فەرمانا وی بیت ، دگەل هەندێ وەگرتنا وێ ب سینگەکێ بەرفره-، خودێ تەعالا دبێژیت :

﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾[١] .

- ئەی پێغەمبەر - ئەز بخودایێ تە کەم ئەو باوەریێ نائینن هەتا تە دکەنە حاکم د وی تشتی دا یێ ئەو سەرا ب هەڤڕکی چوین، و پاشی ئەو د دەر حەقا وێ دا یا تە فەرمان پێ دای چ دلتەنگیەکێ د نەفسێن خۆ دا نەبینن، و دگەل هندێ ژی ئەو ب دورستی خۆ ب دەست حوکمێ تە ڤە بەردەن"

١- سورة النساء اية ٦٥ .

وسەرپێچیکرنا سوننەتا پێغەمبەری - صلی الله علیه وسلم - بێ ئیفلەحیەکا بلەزە ل دونیایێ و عەزابەکا هلگرتی یە ل ئاخرەتێ ،

خودێ تعالی دبێژیت : ﴿ فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ [١] .

ڕامان : "بلا ئەو کەسە هشیار بن وبترسن ئەو کەسێن پێچەوانەیا فەرمانا پێغەمبەری ﷺ دکەن، بلا ژهندێ بترسن نە کو ئەو توشی فیتنەیەکێ ببن یان ئەو توشی عەزابەکا دژوار ویا بژان ببن ل ئاخرەتێ"

ئیمامێ - مسلم رحمه الله - د صەحیحا خۆ دا دئینیت؛ ژ کیسێ - سلمة بن الأكوع رضي الله عنه - : کۆ بابێ وی گوتە وی : أن رجلا أكل عند رسول الله ﷺ بشماله ، فقال : كل بيمينك قال: لا أستطيع! قال :لا استطعت ما منعه إلا الكبر. قال: فما رفعها إلى فيه. [٢] .

١- سورة النور اية ٦٣ .

٢- رواه مسلم

ڕامان :
" زەلامەمێ ل نک پێغەمبەری - صلى الله عليه وسلم -
ب دەستێ چەپێ خارن خار، پێغەمبەری گوتێ: بدەستێ ڕاستێ بخۆ، وی گوت :
" ئەز نەشێم " ، پێغەمبەری گوتێ :
" هەر نەشێ - ئانکۆ نەشیان بیت - چ تشتی رێگری ل وی نەگرت ژ وێ چەندێ پێڤە ئیللا خۆ مەزن کرن نەبیت"
راوي دبێژیت :
ئێدی وی کەسی نەشیا دەستێ خۆ راکت بۆ دەڤێ خۆ (ئانکۆ شەلەلی بوو)".

و - شاطبي رحمه الله - د پەرتوکا خۆ یا إعتصامێ ١/٩١) دا دبێژیت " اختلاف الناس كلهم يرجع الى ثلاثة أصول، لكل واحد منها ضد ، فمن سقط عنه وقع في ضده: التوحيد ضده الشرك، والسنة ضدها البدعة، والطاعة ضدها المعصية" (الاعتصام للشاطبي ١/٩١)

ئانکۆ یا دژی سوننەتێ بیدعەیە، و "بیدعە د شەریعەتی دا پێناسا وێ ئەوە :
" عیبادەتکرن بۆ خودێ تەعالا ب وی تشتی یێ خودێ دروست نەکری"

یان تە دڤێت بێژە :
" عیبادەتکرن بۆ خودێ تەعالا ب وی تشتی یێ نە پێغەمبەر ﷺ ل سەر، و نە جێگرێن وی یێن ڕاستەڕێ ل سەر"
پێناسا ئێکێ یێ هاتی یە وەرگرتن ژ ڤێ گوتنا خودێ تەعالا : ﴿ أَمۡ لَهُمۡ شُرَكَـٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمۡ يَأۡذَنۢ بِهِ ٱللَّهُۚ ﴾ [١] .
ڕامان :
" ئەرێ ما ڤان موشرکان هندەک هەڤپشک هەنە وی تشتێ خودێ دەستویری پێ نەدای ئەو بۆ وان دروست بکەن؟! "

١- سورة الشورى اية ٢١ .

پێناسا دووێ یێ هاتی یە وەرگرتن ژ ڤێ گوتنا پێغەمبەری ﷺ :

"عليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين من بعدي، تمسكوا بها وعضوا عليها بالنواجذ، وإياكم ومحدثات الأمور"

ڕامان :

"ئەز فەرمانێ ل وە دکەم هوین ڕێکا من بگرن و ڕێکا جێگرێن من یێن ڕاستەڕێ و ل سەر هیدایەتێ یێن پشتی من، دەست پێ بگرن و بددانێن خۆ یێن پاشیێ بگرن، وئەز وە هشیاردکم ژ تشتێن نوی دەرکەفتی"

ڤێجا هەر کەسەکێ عیبادەتی بۆ خودێ تەعالا بکەت ب وی تشتی یێ خودێ دروست نەکری، یان ژی ب تشتەکێ یێ نە پێغەمبەر ﷺ ل سەر، و نە جێگرێن وی یێن ڕاستە ڕێ ل سەر؛ ئەو بیدعەچیە.

و وەکی ئێکە ژی چ ئەو عیبادەتکرنە گرێدای بیت ب ناڤ و سالوخەتێن خودێ ڤە، یان ژی گرێدای بیت ب حەلال و حەرامی و شەرعەتێ وی ڤە.

و ئەمما ئەو تشتێن عادی (تعليق: ئانکۆ ئەوێن ب دونیایێ ڤە گرێدای نە ب شەرعەتی ڤە)یێن ل دویف عەدەتی و عورفێن خەلکێ دچن ؛ ئەڤان تشتا نابێژنێ بیدعە د دینی دا، ئەگەر چەند د زمانی دا بێژنێ بیدعە، بەلێ نە بیدعەیە ددینی دا، و نە ژ وێ یە ئەوا پێغەمبەری ﷺ ئەم ژێ هشیارکرین..."

ژێدەر مجموع فتاوى و رسائل الشيخ محمد صالح العثيمين ـ رحمه الله ـ المجلد الثاني - باب البدعة.

و هەروەکۆ پێشییێن مە یێن صالح دەربارەی زیانا بیدعێ دا دبێژن : (البدعة بريد الكفر) .

ڕامان :

"بیدعە بەرێ خودانێ خۆ ددەتە کوفرێ"

ئەها ژبەر چنکۆ زیانا بیدعێ یا مەزن و تڕسناکە؛ ئەز ڕابووم ب وەرگێرانا پەرتوکا(الابداع في كمال الشرع وخطر الإبتداع / داهێنان دەربارەی کەمال وتەمامییا شەریعەتی ومەترسییا بیدعە

دروستکرنێ)یا زانایێ خوشتڤی - محمد بن صالح العثيمين رحمه الله تعالى -..

براستی ئەڤ پەرتوکە پەرتوکەکا گەلەکا ب مفایە شێخی تێدا یێ بەحسێ هندێ کری دین یێ کاملە و ناچێبیت ئەم چ ژێ کێم بکەین یان ژی لێ زێدە بکەین و شێخی بەرسڤا گومانێن وان کەسان یێ داین ئەوێن گومانا بۆ خەلکێ چێ دکەن ل سەر بابەتێ بیدعێ .

و ئەم ژبیر نەکەن پێغەمبەر ﷺ دبێژیت :
" لَا يَشْكُرُ اللَّهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ " [١] .
رامان :
"ئەو کەس شوکر و سوپاسیا خودێ ناکەت یێ شوکر وسوپاسیا خەلکێ نەکەت"

---

١ - صححه الإمام الألباني . رحمه الله . في السلسلة الصحيحة.

ڤێجا ئەز گەلەک سوپاسیا وان هەمی برایان دکەم یێن هاریکار د گەل من دا بۆ نڤێسینا ڤێ پەرتوکێ.. ـ وفقهم الله و جزاهم الله خيرا ـ .

و ل دووماهیێ ئەز دووعا ژ خودێ تەعالا دکەم بۆ خاترا ناڤێن خۆ یێن جوان و سالوخەتێن خۆ یێن بەرز و بلند کەت کۆ ژ من قەبیل کربیت و بکەتە جهێ مفای بۆ هەمییان، إنه ولي ذلك والقادر عليه.

عبدالجبار زاخوی
١٣/ شـوال/ ١٤٤٠ هـ
ئێڤارییا روژا ئێک شەمبێ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَحيم

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونتوب إليه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريک له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله :

خودێ تەعالا پێغەمبەر ﷺ یێ هنارتی ب هیدایەتێ و دینێ حەق، ڤێجا پێغەمبەری ﷺ نامەیا خۆ گەهاند، وئێمانەتێ خۆ بجهـ ئینات، وئاموژگاری ژی ل ئوممەتێ کر، و جیهاد کر بۆ خۆدێ تەعالا بدروستاهی حەتا مرن ب سەردا هاتی، و ئوممەتا خۆ ژی هێلاتە ل سەر ڕێیەکا ڕوهن و ڕاست؛ شەڤا وێ وەکۆ ڕوژا وێ یە؛ چ کەس ژێ لانادەت و بسەردا ناچیت ئیللا یێ هیلاک چوی نەبیت.

پێغەمبەری ﷺ د ڤێ رێیێ دا ڕوهنکر و بەحسکر هەر تشتەکێ ئوممەت پێتڤی د هەمی بابەتان دا،

حەتا ـ أبو ذر ـ ی ـ خودێ ژی ڕازی بیت ـ گوت : « ما ترك النبي صلى الله عليه وسلّم طائراً يقلب جناحيه في السماء إلا ذكر لنا منه علماً » (١) .

ڕامان :

"نینە خۆ دەمێ باڵندەیەک ل ئەسمانا چەنگێ خۆ د قولپینت ئیللا پێغەمبەری ﷺ بۆ مە زانینەک ژێ بەحسکر"

و زەلامەکێ ژ موشرکا گوتە ـ سلمان الفارسي ـ رضي الله عنه :

"علمكم نبيكم حتى الخراة ـ آداب قضاء الحاجة ـ قال: « نعم، لقد نهانا أن نستقبل القبلة بغائط أو بول أو أن نستنجي بأقل من ثلاثة أحجار، أو أن نستنجي باليمين أو أن نستنجي برجيع أو عظم » (٢) .

١- (رواه الإمام أحمد ٢١٦٨٩ و ٢١٧٧٠ و ٢١٧٧١).
٢- (رواه مسلم كتاب الطهارة باب الاستطابة ٢٦٢).

ڕامان :

" ئەرێ پێغەمبەرێ وە حەتا چوونا دەست ئاڤێ ژی نیشاوە کریە؟

سەلمانی گوت :

بەلێ، و پێغەمبەری مە ﷺ ئەم یێن داینە پاش کۆ (ل دەمێ دەست ئاڤێ) ئەم بەرێ خۆ بدەینە قیبلێ چ بۆ دەست ئاڤا ستیر بت یان ژی یا زراڤ، و ئەم یێن داینە پاش کۆ خۆ بدەستێ ڕاستێ پاقژ بکەین، و ئەم یێن داینە پاش کۆ ئەم خۆ بهەستیکەکێ حەیوانی یان ژی پیساتیا حەیوانا پاقژ بکەین"

* و تۆ یێ د بینی ئەڤێ قورئانا هەنێ یا مەزن خۆدێ تەعالا تێدا یێ ڕوهنکری و بەحسکری ئەصلێن دینی و چەقێن وێ، ڤێجا تەوحید یا ڕوهن وبەیان کری ئێکانیا خۆدێ تەعالا (التوحید)، وحەتا ئادابێن ڕوینشتنێ و دەستویری خوازتنێ یێ ڕوهن

وبەیان کری، خودێ تەعالا دبێژت : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمۡ تَفَسَّحُواْ فِي ٱلۡمَجَٰلِسِ فَٱفۡسَحُواْ يَفۡسَحِ ٱللَّهُ لَكُمۡ ﴾[١] .

رامان :

" ئەی گەلی باوەرداران؛ ئەگەر داخواز ژ وە هاتەکرن کۆ هندەک ژ وە جهی بۆ هندەکان بەرفرەهـ بکەن د چڤاتان دا؛ هوین وە بکەن، خودێ تەعالا ژی ل دنیایێ وئاخرەتێ دێ لسەر وە کەتە بەرفرەهی " .

و خودێ تەعالا دبێژت : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتًا غَيۡرَ بُيُوتِكُمۡ حَتَّىٰ تَسۡتَأۡنِسُواْ وَتُسَلِّمُواْ عَلَىٰٓ أَهۡلِهَاۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ٢٨ فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فِيهَآ أَحَدٗا فَلَا تَدۡخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤۡذَنَ لَكُمۡۖ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرۡجِعُواْ فَٱرۡجِعُواْۖ هُوَ أَزۡكَىٰ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ ﴾[٢] .

١- سورة المجادلة اية ١١ .
٢- سورة النور ٢٧ ــ ٢٨ .

ڕامان :

"ئەی گەلی باوەرداران؛ ژبلی مالێن خۆ هوین نەچنە د چ مالێن دی ڤە حەتا هوین دەستویرییێ ژ خودانێ مالێ دخوازن وسلاڤ دکەنێ، ئەڤ چەندە بۆ وە گەلەک چێترە، دا هوین بکرنا ڤێ چەندێ فەرمانێن خودێ ل بیرا خۆ بینن، وگوهدارییا وی بکەن* ڤێجا ئەگەر هوین د مالێن وان دا چ کەسێ نەبینن؛ نەچنە ژۆر حەتا ئێک هەبت دەستویرییێ بدەتە وە، وئەگەر خودانێ مالێ دەستویرییێ نەدەت وە وبێژتە وە: بزڤڕن، هوین بزڤڕن، وزڤڕین وی دەمی بۆ وە گەلەک یا پاقژترە، وخودێ ب کارێ هوین دکەن یێ پڕزانایە"

و حەتا خودێ تەعالا ئادابێن جلکی ژی یێن ڕوهن وبەیان کری، خودێ تەعالا دبێژت : وَٱلۡقَوَٰعِدُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ

ٱلَّتِي لَا يَرۡجُونَ نِكَاحٗا فَلَيۡسَ عَلَيۡهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعۡنَ ثِيَابَهُنَّ غَيۡرَ مُتَبَرِّجَٰتِۭ بِزِينَةٖۖ ﴾ (١) .

ڕامان : " وئەو پیرەژنێن ژ بەر ژییێ خۆ یێ مەزن ڕوینشتین، ودلێ خۆ نابەنە شویكرنێ، و چ كەس ژی دلێ خۆ نابەتە وان ژبەر كۆ یێن پیر بووین ؛ ئەڤان چ گونەهـ ل سەر وان نینە كو هندەكێ ژ جلكێن خۆ بدانن وەكی وێ پێچەیا سەروچاڤا پێ دادپۆشن، بێی خۆبێستارەبكەن و خەملا خۆ بۆ خەلكێ دیار بكەن " .

ـ و خودێ تەعالا دبێژت ـ : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يُعۡرَفۡنَ فَلَا يُؤۡذَيۡنَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ﴾ (٢) .

١- سورة النور اية ٦٠ .
٢- سورة الأحزاب اية ٥٩ .

رامان :

" ئەی پێغەمبەر تو بێژە ژنکێن خۆ وکچێن خۆ وژنکێن باوەرداران: بلا ئەو پێچێن خۆ ب سەر سەرێ خۆ ودێمێ خۆ وبەرسنگێن خۆ دا بەردەن؛ چونکۆ ئەڤ چەندە نێزیکترە کو ئەو ب ستارەییێ بێنە نیاسین، ودا چ نەخۆشی وئێشان نەگەهن وان، وخودێ گونەهـ ژێبرێ پڕ دلۆڤانە"

ـ و خودێ تەعالا دبێژت : ﴿ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ ﴾[١] .

رامان :

"ودەمێ ژن ب رێڤە دچن بلا پیێن خۆ ل عەردی نەدەن؛ دا خەملا وان یا ڤەشارتی نە هێتە ئاشکرا کرن ـ وەکۆ دەنگێ خلخالان.. ـ "

ـ و خودێ تەعالا دبێژت ـ﴿ وَلَيْسَ ٱلْبِرُّ بِأَن تَأْتُوا۟ ٱلْبُيُوتَ مِن ظُهُورِهَا وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنِ ٱتَّقَىٰ ۗ وَأْتُوا۟ ٱلْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَٰبِهَا ۚ ﴾[٢] .

١- سورة النور اية ٣١ .
٢- سورة االبقرة اية ١٨٩ .

ڕامان :

"وباشی نە ئەوە(یا هوین ل جاهلیەتێ ودەسپێکا ئیسلامێ فێربووینێ کو ل دەمێ حەجێ یان عومرێ) هوین د پشتا خانییان ڕا بچنە ژۆر(ب وێ هزرێ کو ئەڤ چەندە دێ وە نێزیکی خودێ کەت)، بەلێ باشی ئەوە یێ تەقوا خودێ کری و پێل توخیبێن وی نەدانای، وخۆ ژ گونەهان دایە پاش، (ل دەمێ حەجێ وعومرێ) د دەرگەهان ڕا هەڕنە د ژۆرڤە"

و ژ غەیری ڤان ئایەتان ژی، گەلەک ئایەتێن دی ژی یێن هەین، پێ دهێتە ڕوهن و ئاشکراکرن کۆ ئەڤ دینێ هەنێ یێ کاملە وبێ کێم و کاسیە، ونە پێتڤی چ زێدەکرنێ یە؛ هەروەکۆ چێ نابیت مروڤ چ ژێ کێم ژی بکەت، ژبەر ڤێ چەندێ خودێ تەعالا دەربارەی سالوخەتێ قورئانێ دا دبێژیت : ﴿ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ ﴾[١] .

١- سورة النحل اية ٨٩

ڕامان :

" و مە ـ ئەی پێغەمبەر ـ قورئان بۆ تە یێ هنارتی ئەو: ئاشکەراکرن و بەیانکرنە بۆ هەمی تشتی"

نینە هەر تشتەکێ خەلک پێتڤی ببیتێ بۆ قیامەتا خۆ و ژیانا خۆ ئیللا خودێ تەعالا د پەرتوکا خۆدا یێ ئاشکەراکری و بەیانکری، ڤێجا چ بدەقێ نڤێسینێ بەحسکر بیت یان ب ئێشارەتکرنێ، یان ب ڕستەیەکێ ب ڕامانەکا بسەرڤە دیار، یان ژی وەکۆ تێگەهشتن ژێ دهێتە زانین.

ئەی گەلی برایان :

هندەک ژ خەلکێ ڤێ گوتنا خودێ تەعالا تەفسیر دکەن : ﴿ مَّا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ ﴾ [١] .

ڕامان :

"مە د لەوحا پاراستی دا تشتەک نەهێلایە کو مە بەحس نەکربت"

١- سورة الأنعام اية ٣٨ .

ـ هندەک د هێن ـ ڤێ گوتنا خودێ تەعالا... تەفسیر دکەن ب هندێ کۆ پەرتۆک بەحسێ قورئانێ یە، بەلێ یا دروست مەرەم ژ پەڕتوکێ ل ڤێرێ بەحسێ لەوحا پاراستی یە"

ئەمما هندی قورئانە خودێ تەعالا وەسفا وێ یا کری ب ڕەهوانتر ژ نەفیێ، ئەو ژی گوتنا خودێ یە : ﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ ﴾[1] .

ڕامان :

" و مە ـ ئەی پێغەمبەر ـ قورئان بۆ تە یێ هنارتی ئەو: ئاشکەراکرن و بەیانکرنە بۆ هەمی تشتی"

ئەڤ ئایەتە ڕەهوانتر و بەیان ترە ژ ڤێ گوتنا خودێ : ﴿ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴾[2] .

چێدبت گوتنکەرەک بێژیت:

ئەرێ ئەم دێ هژمارا هەر پێنج نڤێژا ل کیڤەبینن د قورئانێ دا؟

١- سورة النحل اية ٨٩ .
٢- سورة الأنعام اية ٣٨ .

وهژمارا هەمی نڤێژا د قورئانێ دا؟

و ئەرێ چاوا دێ دروست بیت کۆ ئەم نابینن د قورئانێ دا ڕوهنکرن و بەیانکرنا هژمارا رکاعەتێن هەمی نڤێژا

و خودێ تەعالا دبێژیت : ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾[١] .

ڕامان :

" و مە ـ ئەی پێغەمبەر ـ قورئان بۆ تە یێ هنارتی ئەو: ئاشکەراکرن و بەیانکرنە بۆ هەمی تشتی"؟

بەرسڤدان ل سەر ڤێ چەندێ :

خودێ تەعالا یێ بەیان کری د پەڕتوکا خۆدا کۆ یا واجبە ل سەر مە ئەم دەست بهاڤێژن وێ یا پێغەمبەریﷺ گوتی و بەرێ مە دایێ : ﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ ٱللَّهَ ۖ وَمَن تَوَلَّىٰ فَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا﴾[٢] .

١- سورة النحل اية ٨٩ .

٢- سورة النساء اية ٨٠ .

ڕامان :

"هەرکەسەکێ گوهدارییا پێغەمبەری ﷺ بکەت د ئەمرو نەهیێن وی دا، ئەو وی گوهدارییا خودێ تەعالا کر و مە تۆ -ئەی پێغەمبەر- نەهنارتی دا ل سەر وان پێن پشت ددەن گازیا تە ببییە زێرەڤان، کارێن وان بهژمێری وحسێبا وان سەرا بکەی، حسێبا وان ل سەر مەیە"

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ﴾ (١) .

ڕامان :

" و تشتێ پێغەمبەر پێ هاتی؛ هوین دەست پێ بگرن، ویێ وی هوین ژێ دابنە پاش؛ هوین خۆ ژێ بدەنە پاش وهوین تەقوا خودێ تەعالا بکەن وپێل تۆخیبێن وی نەدانن و بێ ئەمرییا وی نەکەن ، هندی خودێ تەعالایە یێ عەزاب دژوارە بۆ وی یێ بێ ئەمرییا وی بکەت".

١- سورة الحشر اية ٧ .

ڤێجا ئەوا سوننەتێ بەیان کری ئەو قورئانێ بەرێ مە پێ داییێ، چنکۆ سوننەت ئێک ژ هەردوو بەشێن وەحیێ یە، ئەوە ئەوا خودێ بۆ پێغەمبەری ﷺ هنارتی و ئەو فێرکرییێ، هەروەکۆ خودێ تەعالا دبێژت :

﴿ وَأَنزَلَ ٱللَّهُ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡحِكۡمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمۡ تَكُن تَعۡلَمُۚ وَكَانَ فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكَ عَظِيمٗا ﴾[١] .

ڕامان :

" وخودێ قورئان وئەو سوننەتا قورئانێ ئاشکەرا بکەت بۆ تە پێ هنارتی، وبەرێ تە دا زانینا وی تشتی وتۆ فێرکریی پێ تە بەرێ نەدزانی، و قەنجییا خودێ تەعالا تشتەکێ مەزنە ل سەرتە"

و ل سەر ڤێ چەندێ؛ ڤێجا ئەوا د سوننەتێ دا هاتی ئەو یا د پەڕتوکا خودێ تەعالا ژی دا هاتی.

١- سورة النساء اية ١١٣ .

* گەلی برایان :
ئەگەر ئەڤ چەندا بوری ل نک وە بنەجهـ بوو، ڤێجا ما پێغەمبەرﷺ مرییە و تشتەک ژ دینی مایە یێ کۆ پێ مروڤ نێزیکی خودێ تەعالا ببێت و پێغەمبەری ﷺ بەیان نەکربیت؟
(بەرسڤ) : چ جاران؛ نە، پێغەمبەری ﷺ دین هەمی یێ بەیان کری: یان بگوتنا خۆ، و یان ب کریارا خۆ، و یان ب دانپێدان و ڕازیبونا ل سەر وێ گوتن و کریارا ل دەڤ هاتی کرن(الإقرار) ، و یان ب دەست پێکرن، و یان ژی ب بەرسڤدان ل سەر پسیارەکێ.

و هندەنک جارا خودێ تەعالا دا ئەعرابیەکێ (کوچەرەکێ ، گوندیەکێ) هنێریت ژ دیراتیا گوندی دا بهێت دەڤ پێغەمبەری ڤە ﷺ پسیارێ ژێ بکەت ل سەر هندەک ژ بابەتێن دینی، و هەڤالێن پێغەمبەری ﷺ یێن د گەل وی دا وان ئەڤ پسیارە نەدکرن، ژ بەر ڤێ چەندێ گەلەک کەیفا (هەڤالێن

پێغەمبەری ﷺ) دهات دەمێ دیتبان ئەعرابیەک یێ هاتی پسیارا هندەک تشتا ژ پێغەمبەری ﷺ دکەت.

ویا بەرێ تە ددەت هندێ و نیشا تە دکەت کۆ پێغەمبەری ﷺ چ تشت نەهێلاتە یێ کۆ خەلک پێتڤی د عیبادەتێ خودا و د معاملەتێن خودا و ژیانا خودا ئیللا پێغەمبەری ﷺ یێ بەیان کری، یا بەرێ تە بدەت ڤێ چەندێ ئەڤ گوتنا خودێ تەعالا یە :

﴿ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ ﴾(١) .

ڕامان :

" ئە ڤرۆکە (ئانکۆ د روژا عە رە فێ دا)من دینێ وە دینێ ئیسلامێ بۆ وە چ کێماسی ل نە هێلا، ومن ڤە نجیبێت خۆ ل سە ر وە تە مام کر (ب دە رێخستنا وە ژ تاریاتییێت شرکێ وکوفرێ و بیدعێ و گونە هان بۆ رۆناهییا تە وحیدێ و ئیمانێ و سونە

١- سورة المائدة اية ٣ .

تێ و باشییێ) ، و ئە ز رازی بوم ئیسلام بۆ وە ببیتە دین"

* ئەگەر ئەڤ چەندا بوری ل نک تە بنەجھ بوو ئەی موسڵمان؛ تۆ بزانە هندی ئێکێ شەریعەتەک نوێ دەرێخست بیت د دینێ خودێ تەعالا دا؛ خۆ ئەگەر ب نییەتەکا باش ژی بیت؛ هندی بیدعا وی یە د گەل هندێ کۆ سەرداچونە؛ -هەروەسا - د هێتە هژمارتن ب طەعنەدان ل دینێ خودێ ژی ؛ د هێتە هژمارتن ب درەو دەیناتن ودرەو پێکرن ژی ب گوتنا خودێ تەعالا: ﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ﴾ .

چنکۆ هندی ئەڤ بیدعەچیێ هەنێ یە ئەڤێ شەریعەتەک نوی دەرێخستی د دینێ خودێ تەعالا دا و ئەو تشت نە ژ دینێ خودێ تەعالایە؛ هەچەکۆ ب زمان حالێ خۆ دبێژیت : هندی دینە کامل نەبییە، چنکۆ ل دەف وی ڤە ئەڤ شەریعەتێ وی

نوی دەرێخستی کۆ خۆ پێ نیزیکی خۆدێ تەعالا بکەت یێ مای - وکامل نەبی یە -.

و تشتێ حێبەتی ئەڤەیە:
مرۆڤ بیدعەیەکێ بکەت ـ ئەو بیدعەیەـ گرێدای بیت بزاتێ خودێ تەعالا ڤە و ب ناڤێن وی و سالخەتێن وی ڤە؛ پاشی بێژیت ئەو د ڤێ چەندێ دا خۆدایێ خۆ مەزن ددانت!، ئەو د وێ چەندێ دا خۆدایێ خۆ پاقژ ددانت!، ئەو د وێ چەندێ دا یێ ڤێ گوتنا خودێ تەعالا بجهـ دئینیت ! :﴿ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ (١) .
ڕامان :
".. هوین چ شریک وهەڤکویفان بۆ خودێ تەعالا د عیبادەتی دا نەدانن؛ و هوین دزانن ئەو ب تنێ هێژای عیبادەتی یە"

١- سورة البقرة اية ٢٢ .

تۆ دمینیە حێبەتی ژ ڤێ چەندێ :
کەسەک بیدعەیەکێ بکەت د دینێ خودێ دا یا گرێدای بیت ب زاتێ خودێ ڤە، و ئەو تشتێ وی نوی دەرێخستی پێشێن ئوممەتێ و پێشواییێن وان نە ل سەرن؛ پاشی بێژیت ئەو یێ خۆدێ پاقژ ددانت! و ئەوە یێ خودێ مەزن ددانت!، و ئەو یێ ڤێ گوتنا خودێ بجهـ د ئینیت :

﴿ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا ﴾ و (ل نک وی) یێ سەرپێچیا وی بکەت د ڤێ چەندێ دا ئەو مومەثل و موشەبهە، و وەکۆ ڤان ژ نازڤانێن خراب.
هەروەکۆ دیسان تۆ د مینیە حێبەتی ژ خەلکەکێ تشتێ نەژ دینێ خودێ ئەو لێ زێدە دکەن؛ د وی تشتی دا یا گردای بیت ب پێغەمبەرێ خودێ ڤە ﷺ، و ئەو وەسا هزردکەن ئەو ب وی تشتی حەش پێغەمبەری ﷺ دکەن، و ئەو ب وی تشتی پێغەمبەری ﷺ مەزن ددانن، و هەرکەسەکێ بیدعەیا وان قەبیلنەکەت ژی ـ ل نک وان ـ ئەو کەربێ وی ژ پێغەمبەری ﷺ ڤەدبیت، و ژ غەیری ڤێ چەندێ ژی

ژ ناسناڤێن خراب ئەو ناسناڤێن ئەو بکار دئینن بۆ وی کەسێ بیدعا وان قەبیلنەکری ئەو بیدعا ب پێغەمبەری ﷺ ڤە گرێدای.

و ژ تشتێ حێبەتی یە:
یێن وەکۆ ڤان کەسان دبێژن ئەم خودێ تەعالا و پێغەمبەری مەزن ددانن، و ئەو دەمێ بیدعەیەکێ ل دینێ خودێ و ل شەریعەتێ وی؛ ئەو شەریعەتێ پێغەمبەر ﷺ پێ هاتی زێدەدکن و ئەو تشت نە ژ شەریعەتی یە؛ ئەو بێ گومان پێش خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی دکەڤن ، وخۆدێ تەعالا دبێژیت :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيِ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ ﴾ [١] .

ڕامان : " ئەی گەلی ئەوێن وە باوەری ئیناتین هوین پێش فەرمانێن خۆدێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی نەکەڤن، و ژ خودێ بترسن؛ گوهداریا فەرمانێن خودێ وێن وپێغەمبەرێ وی بکەن، هندی خودێیە

١- سورة الحجرات ١ .

گوهدێرێ گۆتنێن وەیە، وئەو ب ئنیەت وکریارێن وە یێ پڕزانایە " .

* ئەی گەلی برایان :
ئەز پسیارەکێ ژ وە دکەم و وە بخودێ ددەمە سویندێ و من ژ وە دڤێت بەرسڤدان ژ وژدانا وە بیت نەکۆ ژ عاطفیەتا وە بیت، بەرسڤ ژ دینێ وە بیت نە ژ چاڤلێکرنا وە بیت :
ئەرێ هوین چ دبێژن بۆ کەسێن تشتا ل دینێ خودێ زێدە دکەن یا نە ژ دینی بیت؛ د وی تشتی دا یا گرێدای بیت ب زاتێ خودێ ڤە و سالوخەتن خودێ و ناڤێن وی ڤە، یان یا گرێدای بیت ب پێغەمبەری ڤە ﷺ
و پاشی(ئەو کەس بهێت) بێژیت: ئەم خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ خودێ مەزن ددانن!، ئەرێ (هوین بخودێ کەن) ئەو کەسە حەقترن د مەزن دانانا خودێ و پێغەمبەرێ خودێ دا؟

یان ژی ئەو حەقترن ئەوێن هندی مێریەکێ یان سەرێ تبلەکێ لانەدابن ژ شەریعەتێ خودێ؛ و ئەو دەربارەی وێ دا ئەوا د شەرعەتی دا هاتی دبێژن:

ـ مە باوەری پێ ئینات و مە ڕاست دەینات ئەو تشتا بۆ مە گوت بیت.

ـ و مە گوهلێ بوو و مە گوهدارییا وێ کر د وی تشتێ دا؛ یێ فەرمان پێ ل مە کربیت یان ئەم ژی دابنە پاش.

و ئەو دەربارەی وێ دا ئەوا د شەرعەتی دا نە هات بیت دبێژن:

ـ مە خۆ ژێ دویرکر و مەهێلات .

ـ و بۆ مە چێنابیت ئەم پێش ئەمرێن خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی بکەڤین.

ـ و بۆ مە چێنابیت ئەم تشتەکێ بێژن ل سەر دینێ خودێ و ئەو نە ژ دینی بیت.

ئەرێ کی ژ ڤان حەقترە کۆ ببیتە حەژێکەر بۆ خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی، و خودێ تەعالا و پێغەمبەرێ وی مەزن ددانیت؟

چ گومان تێدا نینە ئەو یێ حەقە ئەوێن گوتین: مە باوەری پێ ئینات و مە ڕاست دەینات ئەو تشتێ بۆ مە گوت بیت، و مە گوهلێ بوو و مە گوهدارییا وی کر دوی تشتی دا؛ یێ فەرمان پێ ل مە کری،

و گوتین :

ومە خۆ ژێ دویرکر ومە ئەو تشتە هێلات یێ ئەم ژێ دابینە پاش، و گوتن: و ئەم گەلەک ژهندێ کێم بهاترین د نەفسێن خۆ دا کو ئەم تشتەکی بکەینە دشەریعەتێ خودێ تەعالا دا وئەو تشتە نەژ شەریعەتی بیت، یان ژی ئەم تشتەکی ل دینێ خوێ تەعالا دا زێدە بکەین وئەو نە ژدینی بیت، چ گومان تێدا نینە کو ئەڤ کەسە ئەون ئەوێن بهایێ نەفسا خۆ زانین وبهایێ خالقێ خۆ ژی زانین، ئەڤ کەسێن هەنێ ئەون ئەوێن خودێ تەعالا وپێغەمبەرێ خودێ تەعالا ژی مەزن داناتین، وئەون ئەوێن راستییا حەژێکرنا خۆ بۆ خودێ تەعالا وپێغەمبەرێ وی صلی الله علیه وسلم دیارکرین.

نە ئەو کەسە حەش خودێ تەعالا وپێغەمبەرێ وی دکەن ئەو کەسێن تشتان ل دینێ خودێ تەعالا زێدە دکەن ونە ژ دینێ خودێ تەعالا ؛ دبیروباوەران دا یان ژی دگۆتنا دا یان ژی دکاران دا.

وتۆ دمینییە حێبەتی گرتی ژ خەلکەکی کو ئەو گوتنا پێغەمبەری ﷺ ناس دکەن « **إياكم ومحدثات الأمور فإن كل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار**»[١] .

رامان :

"ئەز وە هشیار دکەم ژوان تشتێن نوی د دەردکەڤن د دینی دا هەر تشتەکێ نوی دەردکەڤیت زێدەبینە ل دینی، وهەر زێدەبینەک ژی سەرداچوونە، وهەر سەرداچوونەک ژی دئاگری دایە".

١- (أخرجه الإمام محمد ١٧٢٧٤ و١٧٢٧٥ وأبو داوود كتاب السنة باب في لزوم السنة ٤٦٠٧ والترمذي أبواب العلم باب ما جاء بالأخذ بالسنة واجتناب البدعة ٢٦٧٦ كتاب السنة باب إتباع سنة الخلفاء الراشدين المهديين وابن ماجه ٤٢ وقال الترمذي حديث حسن صحيح وصححه الحاكم ٩٥/١ ووافقه الذهبي وليس عندهم: (وكل ضلالة في النار)).

ئەو دزانن هندی گوتنا وی یە (یەعنی یا پێغەمبەری یە ﷺ) < کل بدعة > یا گشتی یە یا عامە پێک دهێتن ژ بهێزترین ئەداتێن گشتیاتیێ وعاماتیێ < کل > ئەوێ ئاخفتی ب ڤێ گشتیاتیا هەنێ - صلاوات الله وسلامه علیه - ئەو دزانیتن کا ڕامانا ڤێ پەیڤا هەنێ چیە، ئەو ژهەمی خەلکی دگوتنێن خۆ دا ڕەهوانترە وهەر وەسان ژخەلکی هەمیا ژی بۆ خەلکی نەصیحەتکەر ترە وئەو نائاخڤیت ب پەیڤەکێ ئیللا مەرەما وی پێ ڕامانا وێ یە.

ڤێجا دەمێ پێغەمبەری ﷺ گوتی < کل بدعة ضلالة > کۆ وی دزانی کا چ دبێژیت ودزانی کا ڕامانا وێ چیە ئەوا وی گوتی وئەو گوتنا هەنێ یا ژپێغەمبەری پەیدابووی ژتمامیا ئاموژگاریا وی بۆ خەلکی یە.

وئەگەر دئاخفتنێ دا ئەڤ سێ تشتێن هەنێ تەمام بوون وبجهـ هاتن، تەمامیا ئاموژگاریێ ئانکو (ئاموژگاریەکا بێ کێماسی)، وتەمامیا ڕوهنکرنێ وڕەهوانیێ، وهەر وەسا تەمامیا زانینێ وناسکرنێ،

هینگێ ئەو ژ وێ ئاخفتنێ دهێتە زانینێ ئەوا ئەو ڕامانە ژێ هاتیە زانینێ.

ئەرێ ڤێجا پشتی ئەڤێ گشتییا هەنێ، ما دروستە ئەم بیدعێ دابەش بکەین بۆ سێ بەشا، یان ژی پێنج بەشا؟
ب ئێکجاری ئەڤ چەندا هەنێ نەیا دروستە، وئەوا هندەک زانایان ژی خۆ پێ ئینایە دەر کو هندەک بیدعێن باش یێن هەین، ئەو نامینیت ڤالاژ دوو حالەتان:
١- یان ئەو تشتە نە بیدعەیە، بەلێ وی یێ هزرکری بیدعەیە .
٢- یان ژی ئەو تشتە بیدعەیە وگونەهە، بەلێ ئەو گونەها وێ نزانیت .
ڤێجا هەر ئێکێ خۆ ب هندێ ئینابیتە دەرێ کو بیدعا باش یا هەی، بەرسڤ بۆ وی دێ بڤێ چەندێ بیت .

ولسەر ڤێ چەندا هەنێ، ڤێجا چ ڕێک بۆ خودانێن بیدعێ نینن کو ئەو بیدعێن خۆ بکەنە بیدعێن باش، و ددەستێ مە دا ئەڤ شیرێ بڕەک لدەف پێغەمبەری ﷺ > كل بدعة ضلالة < یێ هەی، هندی ئەڤ شیرێ هەنێ یێ بڕەکە یێ هاتییە چێکرن د کارخانا پێغەمبەراتییێ دا، ئەڤ شیرێ هەنێ نەهاتیە چێکرن دکارخانەکا تێکچووی دا بەلێ ئەوێ هاتییە چێکرن دکارخانا پێغەمبەراتییێ دا وپێغەمبەری ﷺ یێ لێکدای ب ڤێ لێکدانا هەنێ یا جوان، ڤێجا ئەو کەسێ ئەڤ شیرە ددەستی دا بیت ئەڤ شیرێ بڕەک چ کەس نەشێت بەرامبەری وی بڕاوەستیت ب بیدعەکێ وبێژیت ئەڤ بیدعا هەنێ یا باشە وپێغەمبەر ﷺ دبێژیت > كل بدعة ضلالة < .

وهەر وەکۆ ئەز هەست پێدکەم دنەفسێن وە دا دەنگەک یێ تێت ودبێژیت تۆ چ دبێژی بۆ گوتنا پێشێ باوەرداران عومەرێ کورێ خەتابی - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - ئەوێ کو خودێ تەوفیقا

وی دای بۆ یا درست دەمێ فەرمان ل ئوبەیێ کورێ کەعبی وتەمیمێ داری کری، کو ئەو هەردوو ڕابن لبەراهییا خەلکی دڕەمەزانێ دا تەڕاویحان ب جماعەت بکەن، ڤێجا عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - دەرکەت ودیت خەلک یێن ل پشت پێش نڤێژێن خۆ کوم بین، عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - گوت « **نعمت البدعة هذه والتي ينامون عنها أفضل من التي يقومون** » [١] .

ڕامان :

"باشترین بیدعەیە ئەڤا هەنێ وئەوێن دنڤن (ئانکو تەراویحان ناکەن ودوماهیکا شەڤێ ڕادبن) ئەو خێرترن ژوانا ئەوێن نوکە دکەن (چنکو شەڤ نڤێژی ل دوماهیکا شەڤێ بخێرترە)"

١- رواه البخاري كتاب صلاة التراويح باب فضل من قام رمضان ٢٠١٠. .

ڤێجا بەرسڤا ڤێ چەندا هەنێ دێ ژ دوو ئالییاڤە بیت :

ئالییێ ئێکێ:

کو چێنابیت بۆ چ کەسێ ژخەلکی ئەو هەڤرکییا گوتنا پێغەمبەری ﷺ بکەت ب هەر گوتنەکا هەبیت، نە چێدبیت ب گوتنا ئەبو بەکری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - دگەل هندێ ئەو چێترینێ ئومەتێ یە پشتی پێغەمبەری ﷺ، ونە ب گوتنا عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - کۆ ئەو یێ دووێ یە ژچێترینێ خەلکی پشتی پێغەمبەری ﷺ ونە ب گوتنا عوثمانی - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - کو ئەو یێ سیێ یە ژچێترینێ خەلکی پشتی پێغەمبەری ﷺ، ونە ب گوتنا عەلی - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - کۆ ئەو یێ چارێ یە ژچێترینێ خەلکی پشتی پێغەمبەری ﷺ، ونە بگوتنا چ کەسەکی ژی ژبلی وانا.

چنکو خودێ تەعالا دبێژیت : ﴿ فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ (١) .

رامان :

"بلا ئەو کەسە هشیار بن وبترسن ئەو کەسێن پێچەوانەیا فەرمانا پێغەمبەری ﷺ دکەن، بلا ژهندێ بترسن نە کو ئەو توشی فیتنەیەکێ ببن یان ئەو توشی عەزابەکا دژوار ویا بژان ببن ل ئاخرەتێ".

پێشەوا ئەحمەد - خودێ دلوڤانییێ پێ ببەت - گوت: « أتدري ما الفتنة؟ الفتنة الشرك لعله إذا رد بعض قول النبي صلى الله عليه وسلم أن يقع في قلبه شيء من الزيغ فيهلك » . اهـ.

رامان :

" ئەرێ تۆ دزانی فیتنە چیە؟ فیتنە شرکە چێدبیت ئەو گوتنەکا پێغەمبەری ﷺ رەد بکەت ونە وەرگریت

١- سورة النور اية ٦٣ .

ولادانا ڕاستییێ بکەڤیتە دلێ وی دا ڤێجا ئەو تێبچیت".

وابن عباس - ڕازی بوونا خودێ لسەر وی وبابێ وی بیت - دبێژیت: «**یوشك أن تنزل علیکم حجارة من السماء أقول قال رسول الله ﷺ وتقولون قال أبو بکر وعمر**».

ڕامان :

"نێزیکە ژ عەسمانان بەر لسەر سەرێ وە ب بارن ئەز دبێژمە وە پێغەمبەری ﷺ گوت وهین دبێژن ئەبو بکری وعومەری گوت".

ئالییێ دووێ :

ئەم دزانین ب زانینەکا چ گومان تێدا نە هەی کۆ هندی پێشێ باوەردارانە عومەرێ کورێ خەتابی - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت - کۆ ئەو ژخەلکی هەمیان یێ دژوارتر بوو لسەر مەزن دەیناتنا گوتنا خودێ تەعالا - عز وجل - ویا پێغەمبەری وی - ﷺ - ، وئەو یێ بەرنیاس بی ب ڕاوەستیانا لسەر توخیبێن خودێ تەعالا، حەتا کۆ ئەو دهاتە

سالوخەتکرن ب هندێ کو ئەو > **كان وقافا عند كلام الله تعالى** <

ڕامان : " ئانکو ئەو یێ ڕاوەستیای بوو ل بەرامبەر گوتنا خودێ تەعالا".

وما قصة المرأة التي عارضته . إن صحت القصة . في تحديد المهور بمجهولة عند الكثير حيث عارضته بقوله تعالى :

﴿ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُۥ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَٰقًا غَلِيظًا ﴾[١] .

فانتهى عمر عما أراد من تحديد المهور. لكن هذه القصة في صحتها نظر.

- بەلێ مەرەم ژڤێ چەندێ ئەوە دیارکرنا هندێ کۆ - عومەر ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - یێ ڕاوەستیای بوو بەرامبەر توخیبێن خودێ تەعالا وپێ لێ نە د دەینات، وژێ نە دبوری ڤێجا نەیا هەژی عومەری یە - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - کۆ

١- سورة النساء اية ٢١ .

ئەو پێچەوانەیا گوتنا پێشەوایێ مروڤان بکەتن محمدی ﷺ ولسەر تشتێ بیدعە بێژیتن
< نعمة البدعة > ، وئەڤ بیدعە ئەو بیتن ئەوا پێغەمبەری - ﷺ - بەحس لێ کری ب گوتنا خۆ
< کل بدعة ضلالة > .
بەلێ دڤێت تۆ وێ بیدعێ ئەوا عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - گوتی < نعمة البدعة > داگری لسەر بیدعەیەکێ کو نەکەڤیتە دبن مەرەما پێغەمبەری ﷺ دڤێ گوتنا وی دا < کل بدعة الضلالة > ڤێجا عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - ئاماژە ب گوتنا خۆ کر < نعمة بدعة هذه > بۆ کومبینا خەلکی لپشت پێش نڤێژی پشتی کو ئەو یێن بژاڵە بین (ئانکۆ نە دگەل ئێک دکرن بتنێ دکرن)، وبەڵگە لسەر کرنا تەراویحا ب جماعەت درەمەزانێ ژگوتنا پێغەمبەری یە ﷺ کو ژپێغەمبەری یا بنەجهـ بووی دهەردوو صەحیحان دا دفەرموودا عائیشایێ ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن کو پێغەمبەر ﷺ سێ شەڤان پێشەهیکا خەلکی ڕابی تەراویح کرن

ل مزگەفتێ ب جماعەت ویا چارێ ل پێشەهیکا وان نە کر وگوتە وانا : « **إني خشيت أن تفرض عليكم فتعجزوا عنها** » [١] .

ڕامان : ئەز ترسیام لسەر وە فەرز بیتن وهین نەشێن بکەن وپێ ڕاببن.

ڤێجا کرنا تەڕاویحان درەمەزانێ دا ب جماعەت ژ سوننەتا پێغەمبەری یە ﷺ و - عومەری ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - ناڤێ وێ کرە بیدعە ژوی لایی ڤە؛ کۆ پێغەمبەری ﷺ دەمێ کۆ تەڕاویح ل مزگەفتێ هێلاین، خەلک بژالە بوون کەسەک بتنێ دا تەڕاویحا کەتن وکەسەکێ دی وئێکێ دی لگەل وی دا کەتن، وکەسەکێ دی ودوو کەسێن دی دا دگەل وی کەن، وکومەکا مروڤان دا پێکڤە کەن ل مزگەفتێ، ڤێجا دەمێ پێشەوایێ باوەرداران عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - ئەڤ چەندا هەنێ دیتی ب بووچوونا خۆ یا ڕاستا

١- رواه البخاري كتاب صلاة التراويح باب فضل من قام رمضان ٢٠١٢ ومسلم كتاب صلاة المسافرين باب الترغيب في قيام رمضان وهو التراويح ٧٦١.

دروست خەلک کوم کرن ل پشت ئێک پێش نڤێژی.
ڤێجا ئەڤ کارێ عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - کری ب نسبەت بژاڵەیا خەلکی بۆ بیدعە، بەلێ بیدعەیەکا ب اعتیبار ئەڤ چەندا هەنێ نەهاتیە کرن (ئانکو کوم بینا خەلکی ل پشت ئێک پێش نڤێژی) شنی یا هاتییە کرنێ دبێژنێ بیدعە ودئەصل دا نە بیدعەیە (چنکۆ پێغەمبەری ﷺ سێ شەڤان کر بوو) چنکو بەڵگە مەیێن پێ هەین، نەکۆ بیدعەیەکا مطلق بیت شنی دەرکەت بیت کۆ عومەری - ڕازی بوونا خودێ لێ بیتن - دەرێسخت بیت.

چنکو ئەڤ سوننەتا هەنێ (ئانکو سوننەتا تەڕاویحا ب جماعەت ل مزگەفتێ) هەبوو لسەر دەمێ پێغەمبەری ﷺ (ئانکو کرنا وێ سوننەتە ب جماعەت ل مزگەفتێ) بەلێ هات بۆ هێلان ژ دەمێ پێغەمبەری وەرە ﷺ حەتا دەمێ عومەری -

ڕازی بوونا خودێ ل سەر بیتن - عومەری دوبارە ئینات ڤە ل مزگەفتێ .
وب ڤێ چەندا هەنێ ب ئێکجاری نە دشیان دایە کۆ خودانێن بیدعێ بۆ خۆ ژ گوتنا عومەری - ڕازی بوونا خودێ لسەر بیتن - ڕێکەکێ ببینن لسەر وان بیدعێن وانا دیتین باش .

وبەرسڤ لسەر ڤێ چەندێ :
ئەم دێ بێژین ئەڤ چەندا هەنێ دواقع دا نە بیدعەیە بەلێ ڕێکەکە بۆ گەهشتنا یا درست، وڕێک ژی ژێکجودانە ب ژێکجوودا بینا جهان ودەمان، وئێک ژوان قاعیدێن بنەجهـ ئەڤەیە : (أن الوسائل لها أحكام المقاصد).
ڕامان : " ئانکۆ هندی ئەو ڕێکەنە ئەوێن مروڤ پێ دگەهیتە وی تشتی ؛ ئەوێ ڕێکێ ژی حوکمێ وی تشتی (مەرەمێ) یێ هەی ".

ڕێکا مروڤ پێ دگەهیتە یا دروست ئەو ژی یا دروستە، وڕێکا مروڤ پێ دگەهیتە یا نەدروست ئەو ژی یا نەدروستە، بەلێ - هەروەسا - ئەو ڕێکا مروڤ پێ دگەهیتە تشتێ حەڕام ئەو ژی یا حەڕام.

هندی خێر وباشییە ئەگەر ڕێکەک بیت مروڤ پێ بگەهیتە خڕابیێ هینگێ ئەو ڕێک ژی دێ یا خڕاب وقەدەغەکری بیت، وتۆ گوهێ خۆ بدە گوتنا خودێ تەعالا دەمێ دبێژیت : ﴿ وَلَا تَسُبُّوا۟ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَسُبُّوا۟ ٱللَّهَ عَدۡوَۢا بِغَيۡرِ عِلۡمٖ ﴾[١] .

ڕامان : " کۆ هوین گەلی موسلمانا خەبەران نەبێژنە صەنەم وخوداوەندێن ئەوان مشرکان ئەوێن ئەو عیبادەتی ژبلی خودێ بوو وان دکەن؛ ڤێجا دا هوین نە ببنە ئەگەر بۆ هندێ: ئەو خەبەران بێژنە خودێ تەعالا ب زورداری وبێ زانین " .

١- سورة الأنعام اية ١٠٨ .

گوتنا خەبەران بوو خوداوەندێن مشرکان نە زوردارییە بەلێ حەقی یە ودجهێ خودایە، بەلێ گوتنا خەبەران بۆ خودێ تەعالا زوردارییە ونەجهێ خۆ دایە وزورداری وستەمە، وژبەر ڤێ چەندا هەنێ دەمێ گوتنا خەبەران بۆ خوداوەندێن مشرکان یا دروست بیت ژی بەلێ یا بوویە ئەگەر کو بەرێ وێ بکەڤیتە گوتنا خەبەران بۆ خودێ تەعالا ژبەر هندێ یا حەڕام بووی ویا هاتییە قەدەغەکرنێ.

من ئەڤ چەندە ئینات وەکو بەڵگە لسەر هندێ (أن الوسائل لها أحكام المقاصد) ڤێجا قوتابخانە ونڤێسینا زانینێ وچێکرنا پەرتووکا ئەگەر خۆ بیدعە ژی بن ولسەر دەمێ پێغەمبەری - صلى الله عليه وسلم - بڤی شێوەی نەبن ژی بەلێ ئەڤ تشتێن هەنێ نەمەقصەد ومەرەمن بەلێ وەسیلە وڕێکن هەروەسا (والوسائل لها أحكام المقاصد) ئاها ژبەر ڤێ چەندا هەنێ ئەگەر کەسەک قوتابخانەکێ ئاڤا بکەت بۆ فێرکرنا زانینەکا حەڕام وی دەمی ئەو

ئاڤاهیە دێ حەڕام بیتن، وئەگەر کەسەک قوتابخانەکێ ئاڤا بکەت بۆ فێرکرنا زانینا شەرعی یا دروست ئەو ئاڤاهییە دێ یێ دروست بیتن.

ئەگەر گوتن کەرەکی گوت : تۆ دێ چەوا بەرسڤا گوتنا پێغەمبەری ﷺ دەی دەمێ دبێژیت : « من سن في الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة » [١].

ڕامان : " هەر کەسەکێ دئیسلامەتیێ دا ڕێکەکا باش دەرێبخیت ، خێرا وێ دێ گەهیتە وی وخێرا وی کەسی ژی دێ گەهیتە وی یێ کاری بڤێ سوننەتێ بکەت حەتا ڕوژا قیامەتێ" .

و(سن) ڕامانا وێ ئەوە (ئانکو بکەت ؛ بدانت) .
ڤێجا بەرسڤ دێ ئەڤە بیت:

١- رواه مسلم كتاب الزكاة باب الحث على الصدقة ولو بشق تمرة أو كلمة طيبة وأنها مجاب من النار ١٠١٧

ئەوێ گوتی: « من سن في الإسلام سنةً حسنة » هەر ئەوە یێ گوتی: « كل بدعة ضلالة » ونەیا دشیاندایە کۆ گوتنەک ژ یێ گەلەک ڕاستگۆ پەیدابببیت وگوتنەکا وی یا دی وێ گوتنێ درەو بدانیت، ونەیا دشیاندایە ب ئێکجاری کو گوتنێن پێغەمبەری ﷺ دژی ئێک بن، ونەیا دشیاندایە هەردوو ب هێن ب ئێک ڕامان وهەردوو دژی ئێک بن، وهەر کەسەکێ هزر بکەت کۆ گوتنێن خودێ تەعالا وگوتنێن پێغەمبەرێ وی ﷺ دژی ئێکن بلا سەحکرنا خۆ دوبارە بکەت، ڤێجا ئەڤ هزرا ژوی پەیدا بووی یان ژکێم زانینێ یە یان ژی تەرکە خەمیا وی یە، ونەیا دشیاندایە کو د گوتنێن خودێ تەعالا دا یان ژی دگوتنێن پێغەمبەری دا ﷺ هەڤدژی هەبیت .

مادەم بڤی شێوەی یە ڤێجا دیار بوو چ دژاتی نینە دناڤبەرا فەرموودا « كل بدعة ضلالة » دگەل فەرموودا « من سن في الإسلام سنة حسنة » .

- پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: « من سن في الإسلام » وبیدعە نەژ ئیسلامێ یە.

- وپێغەمبەر ﷺ دبێژیت « حسنة » وبیدعە نە حەسەنە یە.
- وجوداهیا هەی دناڤبەرا (السن) ڕێک ودناڤبەرا (التبديع) تشتێ نوی دەرکەفتی .
- وبەرسڤەکا دیژی یا هەی وچ تێدا نینە ئەم بەرسڤێ پێ بدەین:
ڕامانا < من سن > ئانکو هەر کەسەکێ ڕێکەکێ نوی (جديد) بکەت وئە ڕێکە بەری هینگێ هەبوو وئەو نەما بوو و وی ئەو ڕێکە نوی کرە ڤە.

ولسەر ڤێ چەندێ « السن » ئانکو ئەڤ ڕێکە چەندەکێ نەهاتە کرن وپاشی هاتە نوی کرن ڤە، کا چەوا بیدعە ژی هەر وەکۆ ڤی بابەتی بوو کۆ چەندەکێ نەهات بوو کرن وپاشی هاتە نوی کرن بوو وی یێ ڕێکەکێ نوی بکەت کۆ پشتی ئەو هات بووبیت هێلان.

وبەرسڤا سیێ ژی مەیێ هەی ئەگەرێ گوتنا پێغەمبەری ﷺ بۆ ڤێ فەرمودا هەنێ ڤێ چەندێ دگەهینیت :
ئەو ژی چیروکا وێ کوما مروڤان بوو ئەوێن هاتینە دەف پێغەمبەری ﷺ وئەو دگەلەک کاودانێن دژوار وبەرتەنگ یێن ژیانێ دا بوون، پێغەمبەری ﷺ گازی خەلکی کر کۆ بهێن هاریکاریا ئەڤان کەسێن فەقیر بکەن وکەسەک ژئەنصارییا هات وددەستێ ویدا تیرکەکێ زیڤی هەبوو نێزیک بوو دەستێ وی گران ببا (ئانکو گەلەک زیڤ دوی تیرکی دا هەبوون) ودانا بەر دەستێن پێغەمبەری ﷺ وناڤ چاڤێن پێغەمبەری ﷺ گەشبوو ژکەیفاندا وگوت : « من سن في الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة» لڤێرێ ڕامانا < السن > ئانکو کرنا کاریە وەکۆ بنەجهـ کرن و بجە- ئینان بۆ ئەمرێ پێغەمبەری نە ڕامانا وێ ئەوە کرنا کارەکی وەکی تشریع ئانکو شنی تۆ دەرێخی وئەو تشتە نەبوویە بەری هینگێ.

ل ڤێرێ بوو مە دیار بوو ڕامانا «من سن في الإسلام سنة حسنة» یێ کارەکی بکەت وەکۆ بنەجهـ کرن و بجە- ئینان بۆ ئەمرێ پێغەمبەری ﷺ، نە وەکو ژ نوی تشتەکی بدانیت چنکۆ دەیناتنا تشتەکی دشەریعەتی دا قەدەغەکریە ژ بەر : « كل بدعة ضلالة » .

* وبلا بزانن گەلی برا هندی دیفچوونا پێغەمبەری یە ﷺ بجهـ ناهێتن ئیللا دڤێت ئەو کارە موافقی شەریعەتی بیتن دشەش تشتاندا :

یا ئێکێ :

(السبب) ئانکو د ئەگەراندا؛ ئەگەر مروڤەک عیبادەتێ خودێ تەعالا بکەتن ب عیبادەتەکی وئەو عیبادەتە یێ گرێدای بیت ب ئەگەرەکی ڤە وئەو ئەگەرە نەیا شەرعی بیتن هینگێ ئەو عیبادەتە بیدعەیە ودێ ل خودانی زڤریتن.
نموونا ڤێ چەندا هەنێ :

هندەک ژخەلکی شەڤا بیست وحەفتێ ژهەیڤا رەجەبێ دمیننە هشیار بۆ کرنا عیبادەتی ب هێجەتا هندێ ئەڤە ئەو شەڤەیە یا پێغەمبەر ﷺ یێ چوویە عەسمانا، نڤێژێن شەڤێ (التهجد) عیبادەتە، بەلێ وی دەمێ ئەڤ عیبادەتێ هەنێ هاتیە گرێدانێ ب ئەگەرەکی ڤە وئەو ئەگەرە نەیێ شەرعی بوو ئەو کارە دێ بیتە بیدعە، چنکو ئەوی ئەڤ عیبادەتێ هەنێ ئاڤاکر لسەر ئەگەرەکی وئەو ئەگەرە نەیێ بنەجهە د شەریعەتی دا، وئەڤ چەندا هەنێ - ئانکۆ موافقە کرنا عیبادەتی دشەریعەتی دا دئەگەران دا- ئەڤ چەندا هەنێ کارەکێ گرنگە ب ڤێ چەندێ دیار دبیت بیدعەیێن باهرا پتری خەلکی ئەوێن ئەو هزر دکەن ئەو ژ سوننەتێ یە بەلێ ئەو نە ژسوننەتێ یە.

یا دووێ :

(الجنس) جور (ئانکو ئەو تشتێ شەریعەتی دەست نیشانکری) ؛ دڤێت عیبادەت موافقی شەریعەتی بیت دجنسێ خودا ئەگەر مروڤەک عیبادەتێ خودێ تەعالا بکەت ب عیبادەتەکی وخودێ تەعالا جنسێ وی عیبادەتی دروست نەکریە هینگێ ئەو عیبادەتە ناهێتە قەبیلکرنێ.

نموونا ڤێ چەندێ:

ئەگەر کەسەک قوربانێ خۆ ب هەسپەکی بدەت (ئانکو شینا کو پەزەکی وییێن وەکی وێ سەرژێ بکەت؛ ڕاببیت هەسپەکێ بدەت)؛ هینگێ قوربانێ وی نەیێ درستە؛ چنکۆ ئەوی پیچەوانەیا شەریعەتی کر دجنسی دا، و قوربان چێنابیت ئێللا دڤێتن ب ڤان هەرسێ حەیوانا بیتن: حێشترا وچێلا وپەزی.

یا سێ :

(القدر) (ئانکو دزێدەهی وکێم بینێ دا)؛

ئەگەر مروڤەک نڤێژەکێ زێدە بکەتن لسەر یا فەرز ئەم دێ بێژینێ ئەڤا تە کری بیدعەیە ونەیا قەبیلە چنکۆ ئەو پێچەوانەی شەریعەتی یە د زێدەهی وکێم بوونا خودا ویا پتر دکەڤیتە بن ڤێ چەندا هەنێ ڤە ئەگەر مروڤەک نڤێژا نیڤرو پێنج رکاعەتا بکەت هینگێ ب ئێک دەنگیا زانایان نڤێژا وی نەیا دروستە وژێ ناهێتە قەبیل کرنێ (ئانکو چنکۆ ئەوی رکاعەتەک زێدەکر؛ مخالفا شەریعەتی کر دزێدەهی وکێم بینێ دا).

یا چارێ :

(الكيفية) (ئانکۆ دچەوانیێ دا) ؛ ئەگەر کەسەک دەست نڤێژێ بگریتن ودەست پێ بکەت ب شیشتنا پێت خۆ، و پاشی ب مەسح کرنا سەرێ خۆ، و پاشی ب شیشتنا دەستێ خۆ، و پاشی ناڤ چاڤێن خۆ، ئەم دێ بێژینێ دەست نڤێژا تە نەیا

دروستە (یا باطلە)، چنکۆ تە پێچەوانەیا شەریعەتی کر دچەوانیێ دا (دڤیابا تە هوسا دەست نڤێژ گرتبا هەروەکۆ خودێ تەعالا د ئایەتان دا بەحسکری وهەروەکۆ پێغەمبەری - صلى الله عليه وسلم - نیشا تەدای :
ناڤ چاڤێ خۆ و پاشی دەستێن خۆ و پاشی مەسحکرنا سەری وپاشی شیشتنا هەردوو پێیان).

یا پێنـجێ:
(الزمان) ددەمی دا؛ ئەگەر کەسەک قوربانێ خۆ بدەت د روژا ئێکێ ژهەیڤا ذی الحجة دا قوربانێ وی ناهێتە قەبیلکرنێ؛ چنکۆ ئەوی مخالفا شەریعەتی کر د دەمی دا (ئانکو دڤیابا ئەوی د روژا دەهێ دا ژ دهەیڤا ذی الحجة دا دا ، چنکۆ ڕوژا دەهێ دبیتە ڕوژا ئێکێ یا جەژنێ هینگێ دڤێت ئەوی قوربانێ خۆ دابا ئەوی چەند روژا بەری هینگێ یێ دای ژبەر هندێ ژێ ناهێتە قەبیل کرن).

ومن گول هندەک ژخەلکی بوو دهەیڤا رەمەزانێ دا ئەو پەزا سەرژێ دکەن وەکی خۆ نێزیکرن بۆ خودێ تەعالا ب وێ سەرژێکرنێ، وئەو کارێ ئەو دکەن بیدعەیە لسەر ڤی شێوێ هەنێ، چنکو چ تشت نینە ژسەرژێکرنێ مروڤ خۆ پێ نێزیکی خودێ تەعالا بکەت ئیللا مە قوربانێ هەی وهەر وەسا مە هەدیێ هەی (ئەو قوربانێ دحەجێ دا دهێتە دان) وهەر وەسا مە عەقیقە یێ هەی (ئەوە یێ بۆ بچیکان دهێتە دان)، ئەما سەرژێکرنا د رەمەزانێ دا دگەل هندێ بیروباوەرێن وی ئەو بن ئەو دێ خودان خێربیت لسەر ڤێ سەرژێکرنا هەنێ وەکۆ چەوا ئەو کەسێ دی خودان خێر دبیت ئەڤێ دروژا جەژنا قوربانی دا قوربانی سەرژێ دکەت؛ هینگێ ئەڤ چەندا هەنێ بیدعەیە، ئەمما سەرژێکرن ژبەر گوشتی (بۆ خارنا گوشتی) ئەڤ چەندا هەنێ یا دروستە.

یا شەشێ :

(المكان) دجهی دا؛ ئەگەر زەلامەک بهێت ئێعتیکافێ بکەت نە د مزگەفتێ ڤە، هینگێ ئێعتیکافا وی نەیا دروستە، چنکۆ هندی ئێعتیکافە نەیا دروستە ئیللا دڤێت ل مزگەفتان ڤە بیت.

ئەگەر ژنەک بێژیتن ئەز دێ إعتیکافا خۆ ل ژورا خۆیا نڤێژا ل مالێ کەم؛ هینگێ ئێعتیکافا وێ نەیا دروستە چنکۆ پێچەوانەیی شەریعەتییە دجهی دا.

وهەر ژ نموونانە ل سەر ڤێ چەندا هەنێ:

ئەگەر زەلامەکێ بڤێت طەوافێ بکەت وببینت جهێ طەوافێ یێ بەرتەنگ وقەرەبالغە ودەوروبەرێ وێ ژی قەرەبالغە ئەو ڕابیت بچیتن ژدەرڤەی مزگەفتێ طەوافێ بکەت هینگێ طەوافا وی نەیا دروستە چنکۆ جهێ طەوافێ دشەریعەتی دا دڤێت دبەیتێ دا بیت (مزگەفتێ) ل وی جهی بیت یێ طەواف لێ دهێتە کرن ، هەروەکۆ خودێ

تەعالا دبێژیتە ئیبراهیمێ خوشتڤی ﴿ وَطَهِّرۡ بَيۡتِيَ لِلطَّآئِفِينَ ﴾ [١] .
ڕامان :
"تۆ مالا من پاقژبکە ئەی ئیبراهیم بوو وانا ئەوێن دهێن طەوافێ دکەن".

هندی عیبادەتە ناهێتە هژماتن ب کارێ باش ئیللا دڤێت دوو مەرج تێدا بنەجھ ببن:

یا ئێکێ :
الإخلاص (کۆ ئەڤەیە کارێ مروڤی هەمی بۆ خودێ تەعالا بتنێ بیتن) .

ویا دووێ: المتابعة (کۆ ئەوە عیبادەتێ مروڤی موافقی دیف چوونا شەریعەتی وپێغەمبەری صلى اللّه عليه وسلم بیت) ودیف چوون ژی بجھ ناهێت

١- سورة الحج اية ٢٦ .

ئیللا دشەش تشتان دا یێن بەری نوکە مە بەحسکرین .

*وئەز دێ بێژمە وان کەسان ئەوێن توش بووینە بیدعەیان، کو چێدبیت ئنیەتا وان یا باشە (وخێر لبەرە بکرنا ڤان بیدعەیان) و وان خێر دڤێت ، ئەم دێ بێژینە وانا :

ئەگەر وە خێر دڤێت واللە مە نەزانییە ڕێکەک هەبیتن ژڕێکا پێشیێن ئوممەتێ (سەلەفێن ئوممەتێ) بخێرتر وچێتر هەبیتن.

ئەی گەلی برایان هین دەست پاڤێنە ڕێکا پێغەمبەری ﷺ بددانێن خۆ یێن پشتێ ب شدینن وهین ڕێکا پێشیێن صالح (سەلەفێن صالح) بگرن، وهین لسەر وێ بن یا ئەو لسەر وباشی هین سەحکەنێ ئەرێ دێ زیانەک گەهیتە هەوە.

وئەز دێ بێژم - وئەز خۆ ی خودێ تەعالا دپارێزم ژ تشتەکی ئەز بێژم ومن زانین پێ نەبیت- ئەز دبێژم

تۆ دێ بینی گەلەک ژوان کەسان ئەوێن رژد لسەر کرنا بیدعان تۆ دێ بینی ئەو یێ سستە وکسلانە بۆ ب جهئینانا وان تشتێن بنەجهـ بووین دشەریعەتی دا وبنەجهـ بووین ب سوننیەتیا وێ وخێرا وێ، ئەگەر ئەو خلاس بوو ژڤان بیدعێن هەنێ دێ هێت دەست هاڤێتە وان سوننەتێن بنەجە- بووین ب کسلانی وب سستاهی ، وئەڤە هەمی ئەنجامێ زیانێن بیدعێ یە لسەر دلێ مروڤی، ڤێجا هندی بیدعەیە زیانێن وێ لسەر دلی دمەزنن، ومەترسیێن وێ لسەر دینی دمەزنن، نینە هەر قەومەکێ تشتەک ل دینێ خودێ تەعالا زێدە کربیت (بیدعەیەک ل دینێ خود تەعالا دەرێخست دبیت) ئیللا ئەوانا وەکی وێ سوننەتەک یان ژی پتر یێن ژدەست داین، هەر وەکو خودانێن زانینێ ژپێشیێن صالح ئەڤ چەندا هەنێ یێن بەحسکری، بەلێ پا هندی مروڤە ئەگەر هەست ب هندێ بکەت ئەو دیفکەفتییە (دیفکەفتنا شەریعەتەکی دکەت) ونە کۆ ئەو موشەڕعە (ئانکو ئەو یێ شەریعەتەکی ددانت) ئاها ب ڤێ چەندا هەنێ دێ تەمامیا ترسا ژ

خودێ وخۆ شکاندنا بووی وخۆ زەلیل کرنا بەردەستێن خودێ تەعالا وکرنا عیبادەتی بۆ خودێ تەعالا، ودروستیا دیفکەفتنا پێشەوایێ تەقوایا وهەر وەسا پێشەوایێ پێغەمبەران پێغەمبەرێ خودێ تەعالا محمدی ﷺ دێ لدەف وی پەیدابیتن.

ئەز ئاموژگاریەکێ ددەمە هەمی برایێن خۆ یێن موسلمان ئەوێن دیتین کو بیدعێن باش یێن هەی ڤێجا چ ئەو بیدعە یا گرێدای بیت ب ذاتێ خودێ تەعالا ڤە یان ب ناڤێن ویڤە یان ب سالوخەتێن ویڤە یان چ یا گرێدای بیت ب پێغەمبەری خودێ تەعالا ڤە وب مەزناهتیا وی ڤە:
بلا ئەو کەسە تەقوا خودێ تەعالا بکەن ودەستا ژ ڤێ چەندێ بەردەن وبهێلن، وئەو بهێن:
- عیبادەتێن خۆ ئاڤا بکەن لسەر دیفکەفتنا شەریعەتی ونە لسەر زێدەبینا تشتێت ددینی دا ونە ژ دینی.
- ل سەر إخلاصێ ئاڤا بکەن نە لسەر شرکێ.

- ل سەر سوننەتا پێغەمبەری ﷺ ئاڤا بکەن نە لسەر بیدعێ.
- ل سەر وێ ئەوا خودایێ مە رەحمان حەژێ دکەت ئاڤا بکەن؛ نە لسەر وێ ئەوا کۆ شەیطان حەژێ دکەت.

وپاشی بلا سەحکەتێ کا دێ چ د دلێ وی دا پەیدابیت ژسلامەتیێ وژیانێ وژ مرتاحیێ وژسافی بینا هزرا وژ روناهیەکا مەزن.

وئەز دوعا ژخودێ تەعالا دکەم کو مە ژوان کەسا هەلبژێریت ئەوێن لسەر ڕێکا ڕاست وبەرێ وان کەفتیە ڕێکا ڕاست، ومە بکەتە سەرکێش بۆ چاکییێ، وخۆدێ تەعالا دلێن مە ڕووناهی بکەت ب باوەریێ وب زانینێ، وخودێ تەعالا مە ژوان نەهەلبژێرت ئەوێن کو زانینا وانا ب بیتە نەخوشی وموسیبەت ل سەر سەرێ وانا، وخودێ تەعالا مە ژوان هەلبژێریت ئەوێن لسەر ڕێکا عەبدێن وی یێن

ئیماندار دچن، وخودێ تەعالا مە ژ وەلي يێن خۆ يێن تەقوا وهەروەسا مە ژدەستەکا خۆ ئەوێن لسەر سەرفەرازیێ ب هەلبژێریت.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

ناڤـــەروك

بابەت **لاپـەر**

- پێشەکییا وەرگێری.. ٥

- پێشەکییا شێخ - ابن العثيمين رحمه الله - ١٥
- دینێ مە یێ کاملە و بێ کێماسی یە.................. ١٥
- هەر تشتەکێ خەلک پێتڤی ببیتێ بۆ قیامەتا خۆ و ژیانا خۆ ئیللا خودێ تەعالا د پەرتوکا خۆدا یێ ئاشکەراکری و بەیانکری.. ٢٣

- بەرسڤ لسەر گوتنا گوتنکەرەکی دەمێ دبێژیت :
ئەرێ ئەم دێ هژمارا هەر پێنج نڤێژا ل کیڤەبینن د قورئانێ دا؟.. ٢٤

- پێغەمبەرﷺ نە مرییە و تشتەک ژ دینی مابیت یێ کۆ پێ مروف نێزیکی خودێ تەعالا ببێت ئیللا پێغەمبەری ﷺ یێ بەیان نەکری.. ٢٨

- تۆ بزانە هندی ئێکێ شەریعەتەک نوێ دەرێخست بیت د دینێ خودێ تەعالا دا؛ خۆ ئەگەر ب نییەتەکا باش ژی بیت؛ ئە د هێتە هژمارتن ب طەعنەدان ل دینێ خودێ ٣٠

- ئەز پسیارەکێ ژ وە دکەم و وە بخودێ ددەمە سویندێ و من ژ وە دڤێت بەرسڤدان ژ وژدانا وە بیت نەکۆ ژ عاطفیەتا وە بیت..؟.. ٣٤

- گوتنا وی یە پێغەمبەری یە ﷺ :< کل بدعة > یا گشتی یە یا عامە.. ٣٨

- وئەگەر دئاخفتنێ دا سێ تشت تەمام بوون وبجهـ هاتن هینگێ ئەو ژ وێ ئاخفتنێ دهێتە زانینێ ئەوا ئەو ڕامانە ژێ هاتیە زانینێ.. ٣٨

- ما دروستە ئەم بیدعێ دابەش بکەین بۆ سێ بەشا، یان ژی پێنج بەشا؟.. ٣٩
- بەرسڤەک بوو وان کەسان یێن بخۆ گوتنا عومەری ڕازی بوونا خودێ لسەر بیت (نعمت البدعة هذه) یێن بخۆ دکەنە بەلگە لسەر هەبوونا (بدعة الحسنة)..................... ٤٠

- ئێک ژ قاعیدێن گرنگ ئەوە : [الوسائل لها أحكام المقاصد].. ٥١

- بەرسڤەک بوو وان کەسان ئەوێن گوتنا پێغەمبەری ﷺ دەی دەمێ دبێژیت : «من سن في الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة» دکەنە بەڵگە لسەر هەبوونا (بدعة الحسنة)...................... ٥٢

- دیفچوونا پێغەمبەری ﷺ بجهـ ناهێتن ئیللا دڤێت؛ کار موافقی شەریعەتی بیتن دشەش تشتاندا............. ٥.

ناڤـــەروك.. ٦٩